EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 2.6.2021
COM(2021) 528 final

KOMISJONI TEATIS

Tõhustatud järelevalve aruanne – Kreeka, juuni 2021

{SWD(2021) 528 final}

TAUST

Kreeka majandusarengut ja -poliitikat jälgitakse majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta raames ja tõhustatud järelevalve raamistiku alusel vastavalt määruse (EL) nr 472/2013 artiklitele 2 ja 3 ([1]). Kreeka üle tõhustatud järelevalve tegemisel ([2]) tunnistatakse asjaolu, et Kreeka peab jätkama meetmete rakendamist majandus- ja finantsraskuste põhjuste või võimalike põhjustega tegelemiseks ning ühtlasi viima ellu struktuurireforme jõulise ja kestliku majanduskasvu toetamiseks.

Tõhustatud järelevalve moodustab tervikliku raamistiku majandusarengu jälgimiseks ja majanduse kestlikuks taastumiseks vajaliku poliitika rakendamiseks. See võimaldab hinnata regulaarselt Kreeka majanduse ja rahanduse hiljutist arengut, jälgida riigi rahastamistingimusi ning ajakohastada võla kestlikkuse analüüsi. Tõhustatud järelevalve loob ka raamistiku selleks, et hinnata Kreeka 22. juunil 2018. aastal eurorühma ees võetud üldist kohustust jätkata Euroopa stabiilsusmehhanismi programmi raames vastuvõetud reforme ja viia need lõpule ning tagada finantsabiprogrammide raames vastuvõetud oluliste reformide eesmärkide saavutamine. Sellest tulenevalt jälgitakse tõhustatud järelevalve raames selliste erikohustuste täitmist, mille eesmärk on lõpetada 2022. aasta keskpaigani ulatuvateks kokkulepitud tähtaegadeks programmi raames alustatud peamised struktuurireformid kuues põhivaldkonnas: i) eelarvepoliitika ja struktuurne eelarvepoliitika, ii) sotsiaalhoolekanne, iii) finantsstabiilsus, iv) töö- ja tooteturud, v) Kreeka varade ja osaluste haldamise amet (HCAP) ja erastamine ning vi) avaliku halduse ajakohastamine ([3]).

See on Kreeka kümnes tõhustatud järelevalve aruanne. See esitatakse koos Euroopa poolaasta raames tehtava makromajandusliku tasakaalustamatuse põhjaliku analüüsi ja esitatavate riigipõhiste soovitustega, milles hinnatakse Kreeka 2021. aasta stabiilsusprogrammi. Aruanne põhineb 20.–21. aprillil 2021. aastal toimunud kaugkontrolli tulemustel ja korrapärasel dialoogil ametiasutustega. Kontrolli korraldas Euroopa Komisjon koostöös Euroopa Keskpangaga ([4]); Rahvusvaheline Valuutafond osales programmijärgse järelevalve raames ning Euroopa stabiilsusmehhanism oma varajase hoiatamise süsteemi raames ja kooskõlas 27. aprilli 2018. aasta vastastikuse mõistmise memorandumiga Euroopa Komisjoni ja Euroopa stabiilsusmehhanismi töösuhete kohta. Käesolevas aruandes hinnatakse Kreeka poolt eurorühma ees võetud ja reformide lõpuleviimist käsitlevate 2020. aasta lõpuni ulatuvate tähtaegadega kohustuste täitmist ning antakse teavet kohustuste kohta, mille tähtaeg on 2021. aasta keskel. Aruande koostamisel võeti arvesse teavet, mis oli kättesaadav 27. mai 2021. aasta seisuga.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta määrus (EL) nr 472/2013, millega tugevdatakse majanduse ja eelarve järelevalvet euroala liikmesriikide üle, millel on või võivad tekkida tõsised raskused finantsstabiilsuse tagamisel (ELT L 140, 27.5.2013, lk 1).

([2]) Komisjoni 17. veebruari 2021. aasta rakendusotsus (EL) 2021/998, mis käsitleb Kreeka üle tehtava tõhustatud järelevalve pikendamist.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf

([4]) Euroopa Keskpanga töötajad osalesid kontrollis vastavalt Euroopa Keskpanga pädevusele ning jagasid seega teadmisi finantssektori poliitika ja makromajanduse seisukohalt oluliste küsimuste kohta, nagu peamised eelarve-eesmärgid, kestlikkus ja rahastamisvajadused. Kontrollile eelnes 6.–14. aprillil 2021 tehniline missioon, mis korraldati samuti kaugvormis.

Käesoleva aruande alusel võib eurorühm otsustada aktiveerida poliitikaga seotud tingimustel põhinevate võlameetmete järgmise paketi, mille maht on 748 miljonit eurot. Need meetmed lepiti eurorühmaga kokku 22. juunil 2018 ning hõlmavad väärtpaberituruprogrammi ja netofinantsvarade kokkuleppe alusel keskpankadele kuuluvatest Kreeka riigivõlakirjadest tuleneva tuluga samaväärsete summade ülekandmist ning intressimäära kasvu marginaalist loobumist teatavate Euroopa Finantsstabiilsuse Fondist antud laenude puhul. Poliitikaga seotud tingimustel põhinevate võlameetmete neljas osamakse tehti pärast eurorühma kohtumist 30. novembril 2020, tuginedes muu hulgas Kreeka 2020. aasta keskpaiga tähtajaga kohustuste täitmise hinnangule, mis sisaldus 18. novembril 2020 komisjoni vastuvõetud tõhustatud järelevalve aruandes, ([5]) ning võttes arvesse koroonaviiruse puhangust tingitud erakorralisi asjaolusid.

ÜLDHINNANG

Aruanne on koostatud kestva pandeemia ja tõkestamismeetmete tingimustes, kuid võttes arvesse ootust, et majanduse saab tänu vaktsineerimiskampaaniale järk-järgult taasavada. Kreeka majandus kahanes 2020. aastal 8,2 % ehk oodatust mõnevõrra vähem, kuid tulenevalt turismisektori osatähtsusest majanduses siiski tunduvalt rohkem kui ELi majandus tervikuna. Uute koroonaviirusejuhtumite arvu suurenemise tõttu on ametiasutused säilitanud 2020. aasta lõpus ja käesoleva aasta alguses kehtestatud inimeste liikumispiirangud ja tõkestamismeetmed, kuid hakanud viimasel ajal turismisektorit välisturistidele ettevaatlikult uuesti avama. Valitsus esitas 2021. ja 2022. aasta täiendavad eelarvepoliitikameetmed, et toetada majanduse taastumist ja erainvesteeringuid. Seega jääb eelarvepoliitika eeldatavalt toetavaks ja leevendab jätkuvalt kriisi mõju tööturule ja sotsiaalsele olukorrale. EL toetab tööhõivekaitsemeetmeid eelkõige uue eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse rahastu (TERA) ja Euroopa Sotsiaalfondi kaudu. 2021. aastaks prognoositakse väikest tööhõive kasvu, mis tuleneb sellest, et paralleelselt majanduse taasavanemisega hakatakse töötajaid järk-järgult uuesti värbama. Taaste- ja vastupidavuskavas tutvustatud reformide ja investeeringute elluviimise eeldatav algus peaks andma täiendava kasvuimpulsi ja hoo majanduse moderniseerimise püüdlustele ning vähendama töötust, vaesust ja sotsiaalset tõrjutust ([6]).

Reformi rakendamine kulges ametiasutustel hästi paljudes poliitikavaldkondades, sealhulgas nendes, mis aitavad hallata pandeemia sotsiaal-majanduslikku mõju ning edendavad uute erainvesteeringute tegemist. Täpsemalt:

- ettevõtete rehabiliteerimise ja pankroti raamistik jõustus 1. märtsil ning **maksejõuetusreform jõustub eeldatavasti vastavalt kokkuleppele ehk 1. juunil**. Kõnealune seadustik kujutab endast maksejõuetuse raamistiku olulist reformi ja selle rakendamiseks tuli teha väga suuri jõupingutusi, mis on seotud selle üksikasjaliku kirjelduse ja pankade platvormidega ühendatud IT-platvormi loomisega. Müügi- ja tagasirendiüksuse loomise protsess võtab eeldatavasti alguses arvatust tunduvalt rohkem aega, kuid asjaomaseid õigussätteid ei ole vaja muuta ja see ei mõjuta raamistiku muude aspektide rakendamist ega täitemeetmete peatamise lõpetamist, mis hiljuti vastu võeti. Kui skeem liigitatakse valitsemissektori alla, võib sellega kaasneda

([5]) https://ec.europa.eu/info/publications/enhanced-surveillance-report-greece-november-2020_en

([6]) Käesolevas aruandes ei kujuta viited taaste- ja vastupidavusrahastule endast hinnangut Kreeka taaste- ja vastupidavuskavale ning nende põhjal ei saa teha oletusi komisjoni poolt kavale antava hinnangu kohta.

märkimisväärne eelarvekulu, mistõttu kutsutakse ametiasutusi üles rakendama seda riski vältival viisil;

- **ametiasutused pikendasid Heraklese programmi, et edendada viivislaenude täiendavat vähendamist.** See programm oli peamine tegur, mis aitas märkimisväärselt alandada viivislaenude suhtarvu: 2019. aasta lõpu üle 40 % tasemelt 30,2 %-le 2020. aasta lõpus ([7]). Programmi pikendamine peaks võimaldama Kreeka pankadel veelgi oma viivislaene vähendada ja toetama nende püüdlust saavutada 2022. aastal ühekohaline viivislaenude suhtarv, mis oleks kooskõlas nende hiljuti muudetud viivislaenude vähendamise strateegiatega, mis edastati järelevalveasutusele. Nende ambitsioonikate kavade edu sõltub mitmest tegurist, nagu uute viivislaenude sissevoolu ulatus ning majandus- ja turutingimused.

- **avaliku sektori tulude sõltumatu asutuse põhjalik personalireform peaks jõustuma 1. juunil.** Reform peaks aitama sõltumatul asutusel täita erikohustust, milleks on tulevikus sobiva personali tagamine;

- **ametiasutused viisid lõpule kohaliku ühistranspordi toetuste süsteemi reformi**, mis on erikohustus, ning **garanteeritud miinimumsissetuleku kolmanda ja viimase samba** üleriigilise kasutuselevõtu, mis on samuti erikohustus ja võimaldab pakkuda garanteeritud miinimumsissetuleku saajatele alates 1. juunist sotsiaaltoetust ja kohandatud tööhõiveteenuseid. Garanteeritud miinimumsissetuleku reformil on olnud nähtav mõju vaesuse vähendamisele, kuigi vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osatähtsus on endiselt üks ELi suurimaid (2019. aastal 30 %). Ametiasutused võtavad septembris vastu õigusakti, milles käsitletakse **funktsionaalsusel põhineva puuete hindamise süsteemi kasutamist**, et hinnata hüvitise saamise õigust uues puuetega inimeste isikliku abi katseprogrammis. See tähendab, et uut hindamissüsteemi hakatakse otseselt kasutama mitterahaliste hüvitiste kohta otsuste tegemiseks järgmise aasta esimeses kvartalis ning funktsionaalsuse hindamise süsteemi ei ole vaja enam katsetada;

- **ametiasutused võtsid vastu riigihankeraamistiku ulatusliku muudatuse**, uue kontseptuaalse raamistiku **avaliku halduse sisekontrolli** kohta ja õigusakti **projektide strateegilise registri** loomise kohta. Õigusakt **projektide ettevalmistamise rahastu** loomise kohta suurte investeerimisprojektide jaoks võetakse eeldatavasti vastu juuni alguses. Nende meetmete täieliku rakendamisega tuleb tulevikus edasi tegeleda, kuid kõnealused sammud on äärmiselt olulised taaste- ja vastupidavusrahastu edukaks kasutuselevõtuks. Taaste- ja vastupidavuskavas sisalduvad reformid ja investeeringud täiendavad tõhustatud järelevalve raames jälgitavaid reforme, kuid nendel on pikemad tähtajad ja nendega arendatakse tõhustatud järelevalve kontekstis algatatud reforme asjakohasel juhul edasi;

- **ametiasutused saavutasid tervishoiukulutustega seotud tsentraliseeritud hangete puhul 30 % eesmärgi** (erikohustus), astudes samme tagasinõuete sissenõudmise kiirendamiseks ja alustades taas tööd esmatasandi tervishoiu reformiga;

([7]) Allikas: Kreeka keskpank, viivislaenude osatähtsus tarbijalaenude kogu brutosummas individuaalsel alusel. See näitaja on põhjaliku analüüsi kohasest näitajast erinev, sest viimane on Euroopa Keskpanga näitaja ja kajastab viivislaenude osatähtsust laenude ja ettemaksete kogu brutosummas konsolideeritud alusel (see tähendab, et nimetaja hõlmab nõudeid keskpankade vastu ja muid nõudmiseni hoiuseid);

- **riigiteenistujate valiku ülemnõukogu suutlikkust on suurendatud** ning avaliku halduse integreeritud personalijuhtimissüsteemi väljatöötamine on edenenud hästi. Ajutiste töötajate töölevõtmise piirang, mille kallal jätkuvalt töötatakse, hakkab kehtima alles 2022. aastal, kuid ametiasutused on võtnud kohustuse rakendada ajutiste ametikohtade kokkulepitud vähendamine 2021. aasta oktoobris.

Reformidega jätkati ka teistes olulistes valdkondades. Ametiasutuste töö **avaliku sektori kontode funktsionaalse liigituse** esimese tasandi väljatöötamisel (tähtaeg 2021. aasta oktoober) edeneb hästi ning nad on koostanud tegevuskava teise tasandi rakendamiseks 2022. aasta aprilliks. Funktsionaalne liigitamine on väga oluline element eelarve ja poliitika kujundamises. Astuti olulisi samme (sh uued esmased ja teisesed õigusaktid) **investeerimislubasid** käsitlevate nõuete **lihtsustamiseks** ja **kontrolliraamistiku** reformimiseks. Kuigi reformid hõlmavad paljusid valdkondi, jäeti kõnealusest paketist välja teemad, mis on seotud haridustegevusega tegelevatele ettevõtetele lubade andmisega, kuid ametiasutused kavatsevad neid käsitleda enne 2021. aasta septembrit. Lubade andmise ja kontrolli IT-süsteemi kasutuselevõttu puudutava hankemenetlusega, millega on olnud raskusi, sai lõpuks jätkata ja hiljuti avaldati lõplik otsus lepingu sõlmimise kohta. **Katastrireform** kulgeb läbivaadatud tegevuskava kohaselt vastavalt plaanitule ning edusamme on tehtud katastrimõõdistuste lõpuleviimisel, katastribüroode loomisel ja **metsakaartide** koostamisel. 95 % kõigist kaartidest saab kinnitatud hiljemalt 2022. aasta esimeses kvartalis, arvestades, et vastuväidete esitamise perioodi pikendati pandeemia tõttu ning haldus- ja seadusandlike probleemide lahendamiseks. Avaldatud on ametiasutuste ajakohastatud ministeeriumide tasandi juhend ja nüüd valmistab **Kreeka varade ja osaluste haldamise amet** (HCAP) ette ajakohastatud strateegilist kava, milles keskendutakse rohkem turupõhisele varahaldusele. Astutakse oodatud samme HCAP kui aktiivse aktsionäri rolli tugevdamiseks. Hästi on edenenud mitmed käimasolevad **erastamistehingud**, sealhulgas tehingud, mis on seotud Hellinikoni, mitme piirkondliku sadama, kinnisvara ja maa-aluse maagaasihoidlaga Lõuna-Kaválas. Egnatia kontsessiooniga seotud järelejäänud pooleliolevate meetmete puhul on edusammud olnud piiratud ja töö on graafikust maas. Ametiasutused võtsid vastu asjakohased meetmed, et täita **riikide korruptsioonivastase ühenduse** järelejäänud **soovitused**, ning kehtestasid ajakava kõnealuse erikohustuse täitmiseks, viies samal ajal lõpule kaua oodatud täiustused vara deklareerimise menetluse rakendamises.

Ametiasutused astuvad samme pandeemia põhjustatud viivituste kõrvaldamiseks. Esiteks suurenesid **võlgnevused** peamiselt teatavate üksuste likviidsuspuudujäägi tõttu 2020. detsembrist 2021. aasta veebruarini 96 miljonit eurot, mis ei ole kooskõlas algse kavaga. Ametiasutused võtsid meetmeid olukorra parandamiseks ja esitasid ajakohastatud võlgnevuste likvideerimise kava, milles kinnitati varem kokkulepitud eesmärgid, võttes samal ajal arvesse selliste tegurite uut põhjalikku analüüsi, mis ei ole valitsuse otsese kontrolli all. Analüüs, milles lepiti kokku ELi institutsioonidega, peaks toetama eesmärkide usutavust ja saavutatavust. Samal ajal liiguvad ametiasutused edasi selliste struktuurimeetmete rakendamisega, mis on seotud Kreeka kontrollikoja soovitustega, milles keskendutakse peamiselt IT-parandustele, tõhusate sisekontrollisüsteemide loomisele, personalile ja maksemenetluste parandamisele ning millest suuremat osa tuleb käsitleda enne 2021. aasta keskpaika. Teiseks viisid ametiasutused edukalt lõpule **kinnisvaramaksu (ENFIA)** ümberhindamise ja leppisid kokku, et 2022. aasta augusti maksudeklaratsioonid tuuakse 2022. aasta esimesse kvartalisse, sest reformi jätkamine 2021. aastal ei ole enam võimalik. Kolmandaks jätkus **seadusjärgse miinimumpalga** ajakohastamise menetlus, mis viiakse eeldatavasti lõpule juuli lõpuks, ning kaua oodatud **tööseadustiku reformi** kohta toimub parajasti avalik konsultatsioon. See esitatakse parlamendile eeldatavasti juuni esimesel

nädalal ja sellega ajakohastatakse märkimisväärselt tööalaseid õigusnorme ja avatakse tee nende kodifitseerimiseks, mis on erikohustus. Lõpetuseks tehti mõningaid oodatud edusamme **kohtusüsteemi reformidega** ning võeti vastu kohtutöötajate koodeks ja teisesed õigusaktid üksuse JustStat jaoks. Töö muude oluliste seadustega ja erikodade loomine aga jätkub. Kohtusüsteemi digiteerimine on saanud sisse hea hoo, kuid palju viibinud kohustusliku elektroonilise asjaajamise kasutuselevõtt edeneb ainult halduskohtutes, sest selle rakendamine tsiviil- ja kriminaalkohtutes on seotud kohtuasjade haldamise süsteemi teise etapi arendamisega, mille hange korraldatakse uuesti 2021. aasta juulis ja laiema ulatusega. ELi institutsioonid julgustasid ametiasutusi toetama elektroonilise asjaajamise vabatahtlikku kasutamist tsiviil- ja kriminaalkohtutes.

Kuigi maksejõuetust käsitlevate õigusaktide valdkonnas on tehtud olulisi edusamme, pärssisid 2021. aasta esimeses kvartalis finantssektoris teiste reformide elluviimist jätkuvalt pandeemiaga seotud kohtumenetluste häired, ent protsessid on järk-järgult uuesti algamas. Nii on see eelkõige varasemate kodumajapidamiste maksejõuetuse juhtumite menetlemise puhul. Kuigi menetlemise kiirendamiseks rakendatakse spetsiifilist tegevuskava, on tõenäoline, et nende täielik lõpetamine toimub pärast eesmärgiks seatud 2021. aasta lõppu. Täitemenetluste, sealhulgas oksjonite horisontaalne peatamine, mis jõustus 2020. aasta novembris ja avaldas hinnangute kohaselt potentsiaalselt kahjulikku mõju viivislaenude vähendamisele, kaotati 2021. aasta aprilli alguses, mis võimaldas täitemenetluse kõigi etappide järkjärgulist taaskäivitamist. Enamiku oksjonite uued toimumisajad jäävad suvejärgsesse perioodi, mis tähendab, et 2021. aastal saab kokku korraldada vähem oksjoneid kui enne pandeemiat. Ametiasutused valmistavad ette ka järgmisi samme, et edendada kooskõla 2020. aasta detsembris oksjonite korraldamise parandamiseks vastuvõetud meetmetega, ning kinnitasid, et läbivaadatud tsiviilkohtumenetluse seadustik, mis muu hulgas viib lõpule oksjonite reformi, võetakse vastu 2021. aasta juulis ja see jõustub pärast suve, enne kohtu järgmise töö aasta algust. Pandeemia on jätkuvalt takistanud sissenõutud riigigarantiide heakskiitmist, kuid juba kehtestatud meetmed peaksid võimaldama aasta teises kvartalis protsessi kiirendada.

Käesolevas aruandes järeldatakse üldiselt, et koroonaviiruse puhangust tingitud keerulistest oludest hoolimata on Kreeka võtnud vajalikke meetmeid erikohustuste täitmiseks. Ametiasutused viisid ellu mitu peamist reformi, muu hulgas valdkondades, mis on keskse tähtsusega praeguse majanduskriisi pikaajaliste tagajärgede haldamisel ja selleks, et suurenda avaliku halduse suutlikkust rakendada edukalt taaste- ja vastupidavuskava. ELi institutsioonidel on hea meel kõigis valdkondades toimuva tiheda ja konstruktiivse koostöö üle ning nad kutsuvad ametiasutusi üles hoogu säilitama ja vajaduse korral tugevdama jõupingutusi osaliselt pandeemia põhjustatud viivituste kõrvaldamiseks, eelkõige finantssektori reformide puhul.

MAKROMAJANDUSLIK ARENG

Koroonaviiruse pandeemia mõju oli 2020. aastal Kreeka majanduse kursi jaoks määrava tähtsusega. 2020. aastal vähenes Kreeka sisemajanduse koguprodukt aastaarvestuses 8,2 %, kajastades tõkestamismeetmete mõju majandustegevusele ja eriti turismisektorile. Kuigi aasta viimases kvartalis karmistati pandeemia ohjamiseks piiranguid, kasvas Kreeka majandus kvartaliarvestuses märkimisväärselt (2,7 %), kajastades valitsemissektori suuremaid kulutusi ja netoekspordi kiiret kasvu. Tarbijahinnad langesid peamiselt energiahindadest tuleneva tugeva deflatsioonisurve ja majanduse loiduse tõttu.

Tööhõive toetamise meetmetega õnnestus kaitsta tööturgu, hoides töötuse määra 2020. aastal 16,3 % juures, kuigi pandeemia põhjustas suuri majandushäireid. Võrreldes eelneva aastaga tööhõive aga vähenes, kuna eelkõige turismisektoris võeti tööle väiksem arv inimesi. Peamine tööturgu kaitsev skeem võeti kasutusele juba 2020. aasta alguses ja see toetab töötajaid, kelle töölepingud on ajutiselt peatatud, kaitstes samal ajal nende ametikohti. 2021. aasta märtsis oli peatatud töölepinguga töötajaid 547 000 (128 400 ettevõttes) ehk kolm korda rohkem kui 2020. aasta oktoobris, mil Kreekas algas pandeemia teine laine. 2020. aasta oktoobris algatatud tööhõivetoetuste programm on praeguseks andnud töökoha ligi 30 000 inimesele, kellest 4 600 olid enne pikaajalised töötud. Lühendatud tööaja kavaga („Synergasia“), mida toetab TERA, jätkati 2021. aasta veebruari seisuga toetuse andmist ligikaudu 17 000 töötajale 1 600 ettevõttes.

Lühiajalises perspektiivis on taastumise tempo tõkestamismeetmete pikendamise tõttu tõenäoliselt varem prognoositust mõnevõrra aeglasem, kuid taaste- ja vastupidavuskava rakendamise oodatud algus peaks tulevikus majanduskasvu hoogustama. Karmistatud tõkestamismeetmed pärssisid 2021. aasta esimeses kvartalis eeldatavasti taastumist. Aasta teises pooles elavdavad tõenäoliselt majandustegevust vaktsineerimise kindel edenemine ja turismisektori järkjärguline taasavamine. Komisjoni 2021. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP Kreekas 2021. aastal 4,1 % ja 2022. aastal 6,0 %, tingituna peamiselt alates 2021. aastat teisest poolest tehtavatest investeeringutest. Positiivne mõju peaks olema ka netoekspordil, mida toetab turismisektori järkjärguline taasavamine. Eratarbimist toetab tõenäoliselt osa selliste ostude tegemine, mis jäid eelmisel aastal tegemata. Lisaks peaks kodumajapidamiste kulutuste eeldatav suurenemine ja järgnev taastumine töömahukamates teenustesektorites edendama selliste töötajate naasmist püsivatele töökohtadele, kes on praegu hõlmatud tööhõive toetamise kavadega, ning võimaldama toetusmeetmete järkjärgulist vähendamist. Inflatsioon peaks 2021. aastal olema veidi negatiivne, kuna teenustesektorist tuleb negatiivne hinnasurve ja nõudlus tööstuskaupade järele on nõrk. 2022. aastal peaksid tarbijahinnad aeglaselt taastuma, kui majandusaktiivsus saavutab taas pandeemiaeelse taseme ja turism elavneb järk-järgult.

Komisjoni 2021. aasta kevadprognoosis on võetud arvesse taaste- ja vastupidavuskavas sisalduvaid reforme ja investeeringuid. Kava hõlmab mitut teostusvalmis investeerimisprojekti – eelkõige rohe- ja digipöörde, kestliku ja kaasava majanduskasvu ning muude majanduskasvu soodustavate kulutuste valdkonnas –, mida hakatakse 2021. aasta teises pooles eeldatavasti kiiresti ellu viima. Kreekas rohe- ja digipööret edendades annavad need investeeringud tõenäoliselt taastumisele tugeva hoo sisse ja kiirendavad majanduskasvu 2021. ja 2022. aastal keskmiselt ligikaudu 1,3 protsendipunkti võrra. Peale konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamise on kava eesmärk edendada tööhõivet ja kaasavat taastumist.

Väljavaadetega seotud ebakindlus on endiselt suur. Kuigi vaktsineerimiskampaania edeneb, ümbritseb pandeemia arengut nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil jätkuvalt märkimisväärne ebakindlus. See mõjutab turismi ja turismiga seotud sektoreid, nagu majutussektor ning toitlustus- ja teenustesektor, millel on Kreeka majanduses suhteliselt suur osatähtsus. Ebakindlus ümbritseb ka ettevõtlus- ja pangandussektori taastumise kiirust pärast toetusmeetmete järkjärgulist kaotamist, mis võib tekitada survet ettevõtete likviidsusele ja võib-olla ka maksevõimele. Nn kaljuefekte leevendab eeldatavasti hiljutine ärilaenude toetamise kava. Jätkuvalt on tegureid, mis takistavad eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate juurdepääsu rahastusele, kuid taaste- ja vastupidavuskavas sisalduvad meetmed peaksid neid vähendama. Tööturu areng sõltub suuresti lühikeses perspektiivis tööturu toetamise meetmete järkjärgulisest kaotamisest, mida on vaja ettevaatlikult hallata. Jätkuvalt

on ebakindluse allikaks välised geopoliitilised tegurid ja rändekriisi võimalik taastekkimine pandeemia vaibudes. Pandeemia jooksul kogutud säästud võivad seevastu tulevikus kulutamist hoogustada. Mis puudutab inflatsiooni, siis majandusväljavaadete ebakindlus osutab prognoositud arenguga seotud langusriskidele.

Tabel 1. **Peamiste makromajanduslike muutujate kokkuvõte (%)**

	2020	2021	2022
SKP reaalkasv	-8,2	4,1	6,0
Tööhõive kasv	-1,3	0,4	0,7
Töötuse määr	16,3	16,3	16,1
Ühtlustatud tarbijahinnaindeksi kasv	-1,3	-0,2	0,6

Allikas: Euroopa Komisjon

EELARVE ARENG

Tõhustatud järelevalve raames jälgitav esmane eelarvepuudujääk oli Kreekas 2020. aastal 7,5 % SKPst. Halvenemine võrreldes komisjoni 2020. aasta sügisprognoosiga on seletatav lisameetmetega, mida valitsus võttis 2020. aasta viimastel kuudel pandeemia teise laine tõttu. Peale selle on Eurostat selgitanud mitut statistilist aspekti, mis tingisid väiksema eelarvepositsiooni. Kõige märkimisväärsem statistiline korrektsioon kujutab endast otsust kajastada riigigarantiide heakskiitmise kõik eeldatavad kulud 2020. aastal. Selle korrektsiooni tõttu lisandus 2020. aasta eelarvepuudujäägile 1,2 % SKPst, kuid valitsemissektori võlataset ei mõjutanud see kuidagi. Teine oluline statistikaasutuste tehtud otsus puudutas tagasinõude mehhanismi eelarvelist kajastamist. Kuna sissenõudmata tagasinõudeid koguneb pidevalt juurde, otsustasid statistikaasutused loobuda varasemast kajastamistavast, mille kohaselt määras tekkepõhised kulud kindlaks tagasinõuete ülempiir, ning kajastada kõik tagasinõuded ja rabatid siis, kui need tegelikult sisse nõutakse või tasaarvestatakse. 2020. aasta puhul halvendas see muudatus eelarvepositsiooni hinnanguliselt 0,3 % SKPst. Varem, aastatel 2012–2019 halvenesid eelarvepositsioonid keskmiselt 0,2 % SKPst. Valitsemissektori võlataset ei mõjutanud see kuidagi.

Eelarvepoliitika on ka 2021. aastal toetav ning enamik kriisi sotsiaalsete ja majanduslike kulude leevendamiseks võetud eelarvemeetmeid kaotatakse eeldatavasti järk-järgult 2022. aastal. Ametiasutused jätkavad 2021. aastal pandeemiaga toimetuleku toetamist, pikendades varasemaid, kolmandale nakkuselainele reageerimiseks võetud meetmeid. See hõlmab tagasimakstavate ettemaksetega (avaliku sektori toetus pandeemiast mõjutatud ettevõtetele, mida jaotatakse tingimusliku toetuskomponendiga laenude kujul) seotud summade täiendavat suurendamist, peatatud töölepinguga töötajatega seotud eelarvetoetuse suurendamist, tervishoiukulutuste suurendamist ja maksude edasilükkamise pikendamist. Eeldades, et praeguseid liikumispiiranguid leevendatakse järk-järgult, lõpetatakse enamik pandeemia tõttu otseselt kannatada saanud ettevõtetele ja kodumajapidamistele suunatud meetmeid alates 2022. aastast.

Kava kohaselt jätkatakse 2022. aastal taastumise toetamist muude meetmetega, sealhulgas ettevõtete maksukoormuse väga vajaliku vähendamisega. Sotsiaalkindlustusmaksete madalam määr ja alandatud sotsiaalsolidaarsusmaks erasektoris jäävad kehtima ka 2022. aastal. Lisaks otsustasid ametiasutused langetada äriühingu tulumaksu ettemaksete määra 2021. aastal 100 %-lt 70 %-le ning hoida seda alates 2022. aastast 80 % tasemel. Selle meetme eesmärk on kaitsta likviidsust ja erainvesteeringuid, sest

muidu kehtiks ettevõtete suhtes kasumlikuks muutumise korral peaaegu 50 % tegelik maksumäär, ([8]) mis tekitaks erainvesteeringutele suure riski. Peale selle alandatakse äriühingu tulumaksu määra kahe protsendipunkti võrra ning see on alates 2021. aastast 22 %. Sellel meetmel on riigi rahandusele väike püsiv negatiivne mõju (ligikaudu 0,1 % SKPst), kuid see on samm õiges suunas, mis aitab tegeleda ettevõtete suure maksukoormusega, mis on olnud pikaajaline probleem ([9]). Selle meetme mõju tasakaalustab taastuvate energiaallikate konto tulude püsiv suurenemine alates 2021. aastast, eelkõige tänu kasvuhoonegaaside saastekvootidele ja diislikütuse tarbimise suhtes kehtestatud nn rohelisele tasule.

Komisjoni 2021. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks tõhustatud järelevalve raames jälgitav esmane eelarvepuudujääk ulatuma 2021. aastal 7,3 %-ni SKPst ja 2022. aastal 0,5 %-ni SKPst, mis on ametiasutuste prognoosidega hästi kooskõlas ([10]). Selles prognoosis võetakse arvesse eelarve toetamise meetmete järkjärgulist kaotamist ja majanduse eeldatavat taastumist. See hõlmab ka tagasimakstavate ettemaksete (avaliku sektori toetus pandeemiast mõjutatud ettevõtetele, mida jaotatakse tingimusliku toetuskomponendiga laenude kujul) kulu. Pandeemia tingimustes antud garantiidega seotud eraldised kajastati 2020. aastal. Heraklese programmiga seoses antud garantiid võivad mõjutada eelarvepositisooni aga alles tulevikus, juhul kui (ja sel ajal, mil) nad sisse nõutakse. Komisjoni kevadprognoosis võetakse arvesse Kreeka taaste- ja vastupidavuskavas sisalduvat ulatuslikku rahalist toetust majanduskasvu soodustavatele reformidele ja investeeringutele, mis eeldatavasti pakuvad majandusele olulist tuge ja hoogustavad potentsiaalset majanduskasvu. See omakorda hõlbustab usaldusväärse eelarvepositsiooni saavutamist. Ametiasutuste 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt on esmane eelarvepuudujääk 2021. aastal 7,2 % SKPst ja 2022. aastal 0,3 % SKPst.

([8]) Kreekas teevad ettevõtted oma eelmise aasta kasumi alusel äriühingu tulumaksu ettemakseid ning järgneval aastal, kui kasum on teada, tasutakse ülejäänud summa. See tähendab, et kui ettevõte teenib aastal T–1 esimest korda kasumit, peab ta maksma aastal T ette 24 % aasta T eest tasumisele kuuluvast maksust ning lisaks nimetatud süsteemi tõttu 24 % äriühingu tulumaksu aastal T–1 teenitud kasumi pealt, sest eelmisel aastal ettemakseid ei tehtud. Aasta T tegelik maksumäär on seega 48 %.

([9]) Vt teine tõhustatud järelevalve aruanne (veebruar 2019), kus on esitatud maksukoormuse analüüs.

([10]) Üldine vabastusklausel aktiveeriti Euroopa Komisjoni ja Euroopa Ülemkogu nõusolekul 2020. aasta märtsis ning seda kohaldatakse ka 2021. aastal, nagu on osutatud 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegias. Üldine vabastusklausel võimaldab ajutiselt kõrvale kalduda eelarvenõuetest, sealhulgas tõhustatud järelevalve raames jälgitavatest Kreeka eelarve-eesmärkidest, tingimusel et see ei ohusta riigi rahanduse kestlikkust keskpikas perspektiivis. 2021. aasta märtsis võttis komisjon vastu teatise, milles soovitati kõrge võlatasemega liikmesriikidel, nagu Kreeka, järgida 2022. aastal konservatiivset eelarvepoliitikat, säilitades samal ajal riiklikult rahastatavad investeeringud ning kasutades taaste- ja vastupidavusrahastust antavaid toetusi täiendavate kvaliteetsete investeerimisprojektide ja struktuurireformide rahastamiseks. Komisjoni 2021. aasta kevadprognoosi põhjal leidis komisjon 2. juunil, et tingimused üldise vabastusklausli kohaldamise jätkamiseks 2022. aastal ja lõpetamiseks alates 2023. aastast on täidetud. Ka pärast üldise vabastusklausli kohaldamise lõpetamist võetakse arvesse riigi olukorda. Vt komisjoni teatis „Majanduspoliitika koordineerimine 2021. aastal: ületada COVID-19, toetada taastumist ja ajakohastada majandust“, Brüssel, 2.6.2021, COM(2021)500 final.

Tabel 2. **Eelarveprognoosi põhitegurid**

	2020 Tegelik	2021 Prognoositud	2022 Prognoositud
Tulud kokku, mld eurot	**82,9**	**84,6**	**90,0**
% SKPst	**50,0**	**49,2**	**48,9**
	tase	*aastamuutus (mld eurot)*	
Tulud kokku, mld eurot	**82,9**	**1,7**	**5,5**
Makromajanduslikud muutujad		1,0	3,0
Tulumeetmed		-2,1	1,2
Maksuvälised tulud ja nõuded ELi fondide vastu		0,5	0,9
Muud kohandused		2,2	0,4
Esmased kulud kokku, mld eurot	**95,3**	**97,1**	**90,9**
% SKPst	**57,5**	**56,5**	**49,4**
	tase	*aastamuutus (mld eurot)*	
Esmased kulud kokku, mld eurot	**95,3**	**1,8**	**-6,2**
Hüvitised töötajatele	22,3	0,4	0,2
Sotsiaalsiirded	39,5	0,9	-0,3
Investeeringud	5,2	3,8	2,0
Vahetarbimine	8,7	1,3	-0,5
Muud kulud ja reserv	19,8	-4,6	-7,5
Esmane eelarvepositsioon tõhustatud järelevalve puhul, mld eurot	**-12,4**	**-12,6**	**-0,9**
% SKPst	**-7,5**	**-7,3**	**-0,5**

Allikas: Euroopa Komisjon

Ametiasutused võtsid vastu teisese õigusakti, milles on sätestatud kriteeriumid, mille alusel hõlmatakse maksuvõla tasumise kavadega taas maksukohustused, mille täitmine katkes enne pandeemiat. See õigusakt on osa kokkulepetest, milles lepiti kokku kaheksanda tõhustatud järelevalve aruande kontekstis ja millega antakse teine võimalus nendele, kes olid varasematest maksekavadest lahkunud pärast raamistiku läbivaatamist 2019. aasta novembris. Sellega kehtestatakse jõukuse, sissetuleku kaotuse ja nõuete range järgimise kriteeriumid, mis on raamistikule vajalikud uued aspektid.

Eelarveriskid on jätkuvalt märkimisväärsed. Need on endiselt tingitud peamiselt pandeemia arenguga seonduvast ebakindlusest ja edasisest eelarvetoetusest, mis võib osutuda vajalikuks, et vähendada tervisekriisi sotsiaalseid ja majanduslikke kulusid. Muud riskid tulenevad pandeemia ajal antud riigigarantiide ja tagasimakstavate ettemaksetega seotud tegelikust kulust. Kavandatud müügi- ja tagasirendikavaga haavatavate võlgnike omatava kinnisvara jaoks võivad kaasneda märkimisväärsed eelarvekulud, juhul kui see liigitatakse valitsemissektori alla ([11]). Riskid, mis tulenevad riikliku kinnisvaraettevõtja (ETAD) kohtuvaidlustest ja varasemate reformide vaidlustamisest kohtus, nagu on kirjeldatud eelmistes aruannetes, on märkimisväärsed. Kui rändevood tekiksid taas, halveneks tulevikus eelarvepositsioon. Prognoosis eeldatakse eelarve ülemmäärade täielikku ärakasutamist. Kui ülemmäärasid ei kasutataks täielikult ära, paraneksid eelarvetulemused tänu sellele, et avaliku sektori kulutuste osatähtsus majanduskasvus väheneks.

([11]) Olenevalt sellise asutuse majandusliku vabaduse ulatusest ja omandilisest kuuluvusest võib seda käsitada valitsemissektori osana või mitte. Kui riik on valdava osa asutuse tegutsemistingimustest määranud kindlaks viisil, mis piirab tema kaalutlusõigust oluliste parameetrite puhul, võib asutuse liigitada valitsemissektori alla. Sel juhul käsitataks asutuse tehtud oste valitsemissektori kulutustena.

VALITSEMISSEKTORI RAHASTAMINE

Riigivõlakirjade tootluse vahed on olnud alates 2021. aasta veebruarist stabiilsed ja püsinud viieaastase tähtaja puhul umbes 60 baaspunkti ümber. Soodsaid rahastamistingimusi toetab jätkuvalt ka Euroopa Keskpanga toetav rahapoliitika kurss, sealhulgas tema pandeemia majandusmõjude ohjeldamise erakorraline varaostukava. Kreeka püsis võlakirjaturgudel ja jätkas oma rahastamiskava rakendamist. Märtsis kaasati 2,5 miljardit eurot, kui emiteeriti 30aastane riigivõlakiri, mille tootlus on veidi alla 2 %. Oksjon oli rohkem kui 10 korda ülemärgitud ja tegemist oli esimese Kreeka emiteeritud 30aastase riigivõlakirjaga pärast 2007. aastat. Märtsis maksis Kreeka osaliselt ennetähtaegselt tagasi Rahvusvahelise Valuutafondi laenud, mis on tervitatav samm, kuna see aitab vähendada valuutariski ja saadab turgudele õige signaali. Rahvusvahelisele Valuutafondile tagasimaksmata laenude jääk on 1,8 miljardit eurot. Valitsemissektori rahareserv oli 2021. aasta märtsi lõpus ligikaudu 28 miljardit eurot, mis oleks piisav, et katta praeguste eelarveprognooside korral valitsemissektori rahastamisvajadused rohkem kui aasta jooksul. 2021. aasta aprillis tõstis Standard & Poor's Kreeka riigireitingut ühe pügala võrra (BB- pealt BB peale), säilitades samal ajal positiivse väljavaate. Selle muudatuse tulemusel on Kreeka riigireiting kahes reitinguagentuuris ainult kaks pügalat madalam kui investeerimisjärgu krediidireiting.

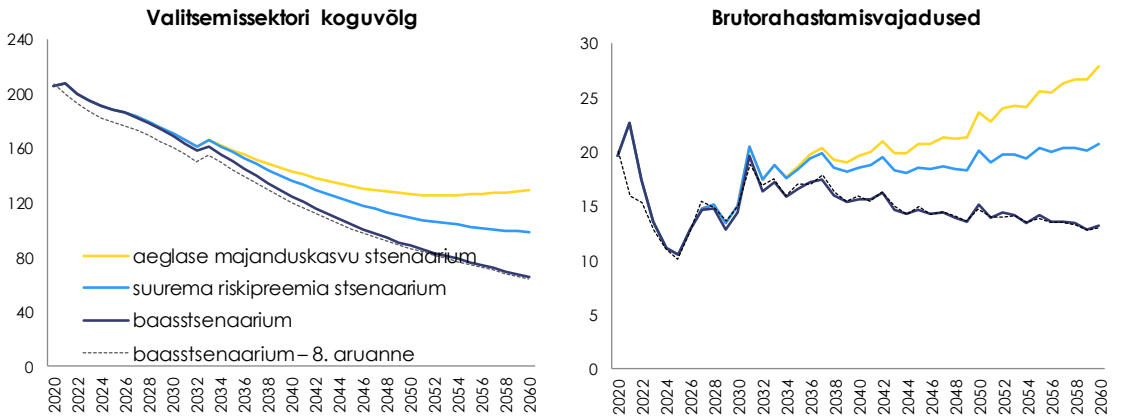
VÕLA KESTLIKKUSE ANALÜÜS

Võla kestlikkuse analüüsi on ajakohastatud, lähtudes komisjoni 2021. aasta kevadprognoosis sisalduvatest ajakohastatud makromajanduse ja eelarveväljavaadetest. Metoodika avaldati kaheksandas tõhustatud järelevalve aruandes. Raamistik on kooskõlas komisjoni võla kestlikkuse ülevaate raamistikuga ja selles võetakse arvesse täiendavaid alternatiivseid stsenaariume. Intressimääraeelduste puhul on kasutatud forvardintressimäärasid 2021. aasta märtsi lõpu seisuga.

Pikale veninud pandeemia suurendas riigi rahanduse kestlikkusega seotud riske, mida osaliselt tasakaalustab majanduse oodatav taastumine. Analüüsi tulemustest nähtub, et baasstsenaariumi korral hakkab valitsemissektori võla ja SKP suhtarv langema 2021. aastal. Baasstsenaariumi kohaselt peaks võlg olema kümnendi lõpus 169 % SKPst ja 2047. aastal väiksem kui 100 % SKPst.

Hinnangus võetakse arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu eeldatavat positiivset mõju majanduskasvule järgmisel kuuel aastal. See põhineb taaste- ja vastupidavuskavas esitatud teabel ja kajastub komisjoni kevadprognoosis kasutatud eeldustes ning ei mõjuta taaste- ja vastupidavuskava ametlikku hindamist komisjoni poolt. Taaste- ja vastupidavusrahastu raames tutvustatud meetmete mitmekordistav mõju reaalsele SKP-le peaks 2021.–2026. aastal olema keskmiselt 0,8. Kuigi sellel on pikaajaline mõju SKP tasemele, ei võeta käesolevas võla kestlikkuse analüüsis arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu võimalikku pikaajalist mõju SKP potentsiaalsele kasvule pärast aastat 2026. Mis puudutab rahastamist, siis 13 % kogumahust eraldatakse eeldatavasti 2021. aastal eelrahastusena. Laenude puhul põhinevad arvutused valitsuse kavatsusel laenata kogu summa kaasrahastuse kujul edasi erasektorile tähtaegadega, mis vastavad taaste- ja vastupidavusrahastu laenude tähtaegadele. See suurendab lühikeses perspektiivis brutorahastamisvajadusi, kuid ei mõjuta pikas perspektiivis nominaalset võlataset, sest erasektoripoolne laenude tagasimaksmine valitsusele annab eeldatavasti vajalikud rahalised vahendid selleks, et valitsuse laenu saaks ELile tagasi maksta. Praegustes simulatsioonides ei võeta arvesse rahastu laenuelemendi võimalikku mõju eelarvepositsioonile (v.a järelmõju).

Joonis 1. **Võla kestlikkuse analüüsi tulemused**

Allikas: komisjoni talitused

Tabel 3. **Peamised eeldused ja tulemused**

		2021	2022	2023	2024	2030	2040	2050	2060	keskmine 2021–2029	keskmine 2030–2060
Eeldused	Esmane eelarvepositsioon (% SKPst)	-7,3	-0,5	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	0,8	2,2
	SKP reaalkasv	4,1	6,0	2,4	1,7	0,7	1,7	1,6	1,5	2,0	1,5
	SKP nominaalkasv	3,8	6,7	3,2	2,5	2,8	3,8	3,6	3,5	2,9	3,5
	Refinantseerimismäär (10aastane tähtaeg)	0,8	1,0	1,1	1,3	2,3	3,1	4,0	4,0	1,5	3,4
Tulemused	Brutorahastamisvajadused (% SKPst)	22,6	17,4	13,5	11,1	14,3	15,6	15,2	13,2		
	Valitsemissektori koguvõlg (% SKPst)	208,1	200,1	194,9	191,6	168,8	124,8	88,3	65,4		

Allikas: komisjoni talitused

Brutorahastamisvajadused on lühikeses perspektiivis suured eelkõige suure esmase eelarvepuudujäägi tõttu. Taaste- ja vastupidavuskavas tutvustatud laenurahastu kasutuselevõtt peaks 2021.–2022. aastal brutorahastamisvajadusi suurendama, kuigi see lisarahastamisvajadus kaetakse eeldatavasti väljamakstava taaste- ja vastupidavusrahastu laenuga. Järgnevatel aastatel peaksid rahastamisvajadused olema mõõdukad ja jääma 2030. aastani allapoole taset 15 % SKPst. 2030. aastatel on brutorahastamisvajadused suuremad, kuna Euroopa stabiilsusmehhanismi programmi raames antud laene hakatakse tagasi maksma ja Euroopa Finantsstabiilsuse Fondist antud laenude intresside maksmise edasilükkamine lõpeb, kuid seejärel peaksid need hakkama vähenema ja olema 2060. aastal 13 % SKPst.

Tabel 4. **Stsenaariumide põhieeldused**

		2021	2022	2023	2024	2030	2040	2050	2060	keskmine 2021–2029	keskmine 2030–2060
SKP nominaalkasv (%)	Baasstsenaarium	3,8	6,7	3,2	2,5	2,8	3,8	3,6	3,5	2,9	3,5
	Suurema riskipreemia stsenaarium	3,8	6,7	3,2	2,5	2,8	3,8	3,6	3,5	2,9	3,5
	Aeglase majanduskasvu stsenaarium	3,8	6,7	3,2	2,5	2,8	3,0	3,0	3,0	2,9	3,0
Refinantseerimismäär (%)	Baasstsenaarium	0,8	1,0	1,1	1,3	2,3	3,1	4,0	4,0	1,5	3,4
	Suurema riskipreemia stsenaarium	0,8	1,0	1,1	1,3	4,0	4,7	5,9	6,0	2,3	5,2
	Aeglase majanduskasvu stsenaarium	0,8	1,0	1,1	1,3	4,0	4,7	5,9	6,0	2,3	5,2

Allikas: komisjoni talitused

Alternatiivsed stsenaariumid osutavad veidi suurematele kestlikkusriskidele. Kaheksandas tõhustatud järelevalve aruandes kirjeldatud kahte alternatiivset stsenaariumi on ajakohastatud. Suurema riskipreemia stsenaariumi korral on võlatase kokkuvõttes kõrgem, kuid alaneb kogu hinnatava perioodi jooksul. Brutorahastamisvajadused on pikas perspektiivis suuremad ja ületavad viimastel prognoosiaastatel vähesel määral 20 % SKPst. Aeglase majanduskasvu stsenaariumi puhul püsib võlatase pikas perspektiivis kõrge ja brutorahastamisvajadused suurenevad kogu perioodi jooksul, olles alates 2040. aastate keskpaigast püsivalt suuremad kui 20 % SKPst.

Valitsemissektori võla struktuur ja tähtajaprofiil vähendab võlast tulenevaid haavatavusi, kuid tingimuslikud kohustused võivad põhjustada lisariske. Suurt osa võlast rahastatakse pika tähtajaga madalate intressimääradega, mis koos Kreeka valitsemissektori suure rahareserviga leevendab tulemuslikult rahastamiskulude lühiajaliste kõikumiste mõju. Käesolevas aruandes esitatud võla kestlikkuse analüüsis ei võeta arvesse taaste- ja vastupidavuskavas kirjeldatud reformide ja investeeringute pikaajalist mõju majanduskasvule, mis võib kestlikkusriske veelgi maandada. On aga ka riske, mis tulenevad erasektori suhtes olevates tingimuslike kohustustega seotud ebakindlusest. Sellised kohustused on muu hulgas pandeemia ajal või Heraklese programmiga seoses ettevõtetele ja füüsilisest isikust ettevõtjate antud riigigarantiid. Kui keskpikal perioodil kaoks praegune madalate intressimääradega keskkond, suurendaks ka see kestlikkusriske.

FINANTSSEKTORI ARENG

Pankade kasumlikkust soodustasid 2020. aastal erakordne kauplemistulu ja väikesed rahastamiskulud. Samal ajal on mõned pangad toonud eraldiste tegemise ettepoole seoses pandeemia mõju ja eelseisva väärtpaberistamisega. Pankade kauplemistulu oli riigivõlakirjaporfelli puhul positiivne ja rahastamiskulud väiksemad tänu rohkele eurosüsteemi likviidsusele ning jaehoiustega seotud kulude vähenemisele. Samal ajal suurendati väärtuse alandamist, et võtta arvesse pandeemiast tulenevaid suuremaid vajadusi eraldiste järele ja 2021. aastaks kavandatud viivislaenude väärtpaberistamise tehinguid. Lisaks pidi üks süsteemne pank kajastama ühe enne 2020. aasta lõppu tehtud väärtpaberistamistehingu raames teenitud kahjumi. Positiivne on see, et pangad on piiranud tegevuskulusid tänu töötajate vabatahtliku ametist lahkumise kavade rakendamisele. Pangandussüsteem tervikuna oli 2020. aastal pärast maksude mahaarvamist kahjumis, kuid hoidis samal ajal ära edasilükkunud maksukohustuste käivitamise varasemate korporatiivsete ümberkujundamiste (tütarettevõtjatesse suunamised) järel. Madalate intressimääradega keskkond ja majandusväljavaadete ebakindlus pärsivad 2021. aastal väljavaateid. Madalad intressimäärad peaksid majandustegevust jätkuvalt toetama, kuid nad tekitavad ka netointressimarginaalidele lisasurvet, eelkõige pärast eeldatavat bilansside korrastamist. Seda saab tasakaalustada uue laenutegevuse, digiteenuste suuremate tasude, varahalduse, pankade kindlustustegevuse ja kulude vähendamise algatustega. Väärtuse langus võib normaliseeruda tugevamate bilansside tõttu, tingimusel et viivislaenude vähendamiseks tehtavad jõupingutused on edukad.

Pangandussüsteemi kui terviku kapitalipositsioon on üldiselt piisav, kuid probleemiks on endiselt väike kasumlikkus ja varade kehv kvaliteet, samal ajal kui riigi ja panga vastastikune seos on tugevnenud. Pankade esimese taseme põhiomavahendite ja koguomavahendite keskmine suhtarv oli konsolideeritud alusel 2020. aasta septembri lõpus vastavalt 14,6 % ja 16,3 % riskiga kaalutud varadest. Kuigi pangad võtavad mitmeid kapitali suurendavaid meetmeid, et katta tulevase viivislaenude väärtpaberistamise ja üleminekuperioodi usaldatavusnõuete järkjärgulise kaotamise kulud, võib pankade kapitalipositsioonile tekitada edaspidi probleeme kasumlikkuse tagasihoidlik tase. Selle tulemusel võib suureneda edasilükkunud maksukohustuste niigi suur osatähtsus pankade kapitalis (2020. aasta seisuga 59 % esimese taseme põhiomavahenditest). Edasilükkunud maksukohustuste suur osatähtsus, pankade suurenevad investeeringud omamaistesse riigivõlakirjadesse, riigi osalused sektoris ja riigigrantiid Heraklese programmi raames osutavad riigi ja panga tugevamale vastastikusele seosele, mida on tulevikus vaja tähelepanelikult jälgida. On positiivne, et süsteemse panga esimene aktsiakapitali suurendamine pärast 2015. aastat viidi 2021. aasta aprillis edukalt lõpule, kaasates 1,38

miljardit eurot. Nii nagu kõik ELi pangad, peavad ka Kreeka pangad keskpikas perspektiivis kooskõlas ELi pangandusalase õigusraamistikuga väljastama järgmistel aastatel märkimisväärses mahus kohustuste ja nõudeõiguste teisendamist võimaldavaid võlainstrumente, et täita omavahendite ja kõlblike kohustuste miinimumnõue, ning see võib avaldada nende pikaajalise tagamata rahastamise kulude tõususurvet.

Heraklese programmi pikendamine peaks aitama 2021. aastal kiirendada viivislaenude vähendamist peamiselt mitteloomulike meetmete kaudu, ([12]) toetudes eelmise aasta headele tulemustele. Viivislaenude portfelli müük ja väärtpaberistamine Heraklese programmi raames olid peamised põhjused, miks viivislaenude maht 2020. aastal märkimisväärselt (21,1 miljardi euro võrra) vähenes, jõudes pärast neljanda kvartali häid tulemusi individuaalsel alusel 47,5 miljardi euro tasemele. Selle tulemusel langes viivislaenude suhtarv märkimisväärselt ehk 30,2 %-ni, ([13]) mis on siiski euroala kõrgeim näitaja. Vaatamata pandeemiale ja sellest tulenevale tervendatud laenude arvu langusele paranes olukord 2020. aastal pidevalt ja seda toetasid kõigi aegade madalaimad makseviivituse määrad, mis tulenesid kehtinud moratooriumidest ja riiklikest toetusmeetmetest. Heraklese varakaitseprogrammi hiljutine pikendamine veel 18 kuu võrra koos täiendava 12 miljardi euroga, mille tulemusel on programmiga seotud riigigarantiide maht kokku 24 miljardit eurot, peaks võimaldama Kreeka pankadel rakendada edasi oma viivislaenude vähendamise strateegiaid, et saavutada 2022. aastal ühekohaline viivislaenude suhtarv ([14]). Nende ambitsioonikate vähendamiskavade edu sõltub mitmest tegurist, nagu uute viivislaenude sissevoolu ulatus, tulevane majanduskasv ja üldised turutingimused. Ametiasutused hindavad, kas asjaomases Heraklese programmi rakendusseaduses on vaja teha lisamuudatus, et kajastada pandeemia kahjulikku mõju sissenõudmistele ([15]). Komisjon on selle riigiabi elementi mittesisaldava meetme heaks kiitnud.

Esimesed märgid maksekäitumise kohta pärast moratooriumide lõppemist lubavad arvata, et kahjulik mõju varade kvaliteedile võib olla üldjoontes pankade algsete ootustega kooskõlas, kuid siiski esinevad jätkuvalt langusriskid. Enamik moratooriume lõppes 2020. aasta lõpus, kuigi oli üksikuid erandeid, mis olid seotud eelkõige majutussektoriga. 2021. aasta esimese kahe kuu algsed tulemused osutavad sellele, et võimalike makseviivitusjuhtumite arv ei pruugi olla suurem kui algne hinnang, mida kajastasid pankade äriplaanid, või Kreeka keskpanga praeguste prognooside vahemiku alumine ots. Laenuvõtjate sujuvat üleminekut tavapärastele maksemustritele toetab ka a) ajutine osamaksetoetuse kava, mille ametiasutused lõid koroonaviirusest mõjutatud võlgnike jaoks, kellel on oma peamise elukohaga seotud laenud (Gefyra kava), ja b) mitmed toetustooted, mida pangad pakuvad elujõulistele klientidele, kellel on ajutisi raskusi. Lisaks võeti hiljuti vastu Gefyra kavaga sarnane kava, mis on mõeldud väikeste ja keskmise

([12]) „Mitteloomulikud meetmed“ osutavad viivislaenude müügile ja väärtpaberistamisele. „Loomulikud meetmed“ tähendavad viivislaenude puhul sisemist restruktureerimist või tagatise realiseerimist.

([13]) Allikas: Kreeka keskpank.

([14]) Algse Heraklese programmi raames on allkirjastatud kolm tehingut, mis hõlmavad kokku 17,6 miljardi euro eest viivislaene, ja need viiakse lõpule 2021. aasta esimesel poolel. Lisaks on üks 6 miljardi eurost laenuportfelli hõlmav tehing peaaegu lõpule viidud. Peale selle on teatatud veel neljast tehingust, mis vastavad 16,3 miljardi euro väärtuses väärtpaberistamistele ja mis eeldatavasti viiakse lõpule ajavahemikul 2021. aasta neljandast kvartalist 2022. aasta teise kvartalini, kasutades ära hiljutist pikendamist.

([15]) Asjaolu, et pandeemia ajal olid täitemeetmed peatatud, on mõjutanud laenuteenindajate krediidi sissenõudmise suutlikkust. Ametiasutused hindavad seda, kas saaks võimaldada mõningast paindlikkust, arvestades et õigusraamistikuga on nähtud ette meetmed juhuks, kui sisse nõutud summad jäävad äriplaanikohastest prognoosidest väiksemaks.

suurusega ettevõtjate ja spetsialistide ärilaenude jaoks ning mis aitab vähendada moratooriumide lõppemisest tulenevat võimalikku kaljuefekti. Siiski püsivad ka langusriskid, sest osa varade kvaliteedile avalduvast kahjulikust mõjust võib kanduda üle 2021. aasta teise poolde või 2022. aasta algusesse, eelkõige pärast mitmesuguste riiklike toetuskavade lõppemist. See võib osutada sellele, et vaja on seni kajastatutest suuremaid eraldisi, et võtta täielikult arvesse pandeemia võimalikku mõju laenuportfellile. Peale selle osutab oluline uute halbade laenude vool iga stsenaariumi korral vajadusele parandada pankade sisemist suutlikkust viia ellu edukaid pikaajalisi restruktureerimisi, et täita ambitsioonikaid viivislaenude vähendamise eesmärke.

Kreeka arengupank toetab jätkuvalt krediiti peale pandeemiaga seotud meetmete ka 2021. aastaks kavandatud uute algatustega. COVID-19-ga seotud ettevõtjate garantiifond on märtsi lõpu seisuga suutnud anda 5,4 miljardit eurot laene ning väikestele ettevõtjatele ja spetsialistidele suunatud uue vooruga loodetakse kaasata veel 0,4 miljardi euro väärtuses uusi laene. TEPIX-II raames on märtsi lõpu seisuga antud peaaegu 2,6 miljardit eurot laene. Lisaks on käimas arutelud aasta jooksul selliste täiendavate kavade elluviimiseks, mis keskenduvad keskmistele ja väikese suurusega ettevõtjatele. Nende toetuskavade positiivne mõju on toetanud finantssektorivälistele äriühingtele suunatud netokrediiti, mille 12 kuu kasvumäärad olid jätkuvalt rekordtasemel ja jõudsid 2021. aasta veebruaris 10,3 %-ni. Suurte äriühingute määrad olid sealjuures kõrgemad kui väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate omad. Riiklike toetusmeetmete tulevane järkjärguline kaotamine võib aga mõjutada pankade suutlikkust hoida krediidikasvu määrasid ka tulevikus nii kõrgel tasemel. Mis puudutab finantssektoriväliste äriühingute krediidikulukust, siis suurte äriühingute puhul püsis see stabiilselt kõigi aegade madalaimal tasemel, kuid väiksemate ettevõtjate puhul võis täheldada väikest tõusu, mis kajastas suuremat krediidiriski. Kodumajapidamistele antud netokrediidi 12 kuu kasvumäär oli jätkuvalt stabiilselt negatiivne (2021. aasta veebruaris –2,5 %), kuigi seda liiki krediidi puhul olid pankade laenuintressimäärad alanenud.

Kreeka finantsstabiilsuse fond on viinud lõpule oma kolmanda üldjuhtimise hindamise, milles käsitleti nelja süsteemse panga juhatust. Sellele järgneb hulk pankadele mõeldud soovitusi. Samal ajal võimaldab fondi käsitleva seaduse muudatus, mis hiljuti vastu võeti, tal tulevikus osaleda erainvestorina nende pankade aktsiakapitali suurendamisel, kus tal on osalus. Ühe süsteemse panga aktsiakapitali suurendamine, mis hiljuti lõpule viidi, oli esimene selline suurendamine. Muid olulisi aspekte, sealhulgas fondi eluiga, juhtimine, eriõigused, võõrandamisstrateegia ja juhatuse kõlblikkuskriteeriumid pankade jaoks, käsitletakse eeldatavasti koos enne 2021. aasta oktoobrit.